

düşünceye ilham
değişime yön

enstitü
sosyal

■■ Verinin Dili

NE EĞİTİMDE NE İŞTE (NEET) GENÇ İŞLEVSİZLİĞİ SORUNU

Editör

Amine Ertürk

Hazırlayanlar

Münübe Zeynep Yılmaz
Zeynep Keskin

Grafik Tasarım

Muhammed Seleş

Kaynak

Education at a glance 2024 Raporu (OECD)

Enstitü Sosyal

Burhaniye Mah. Hacı Reşit Paşa Sok. No:18
Üsküdar/İstanbul

İletişim

0216 422 00 22
www.enstitesosyal.org
info@enstitesosyal.org

Verinin Dili

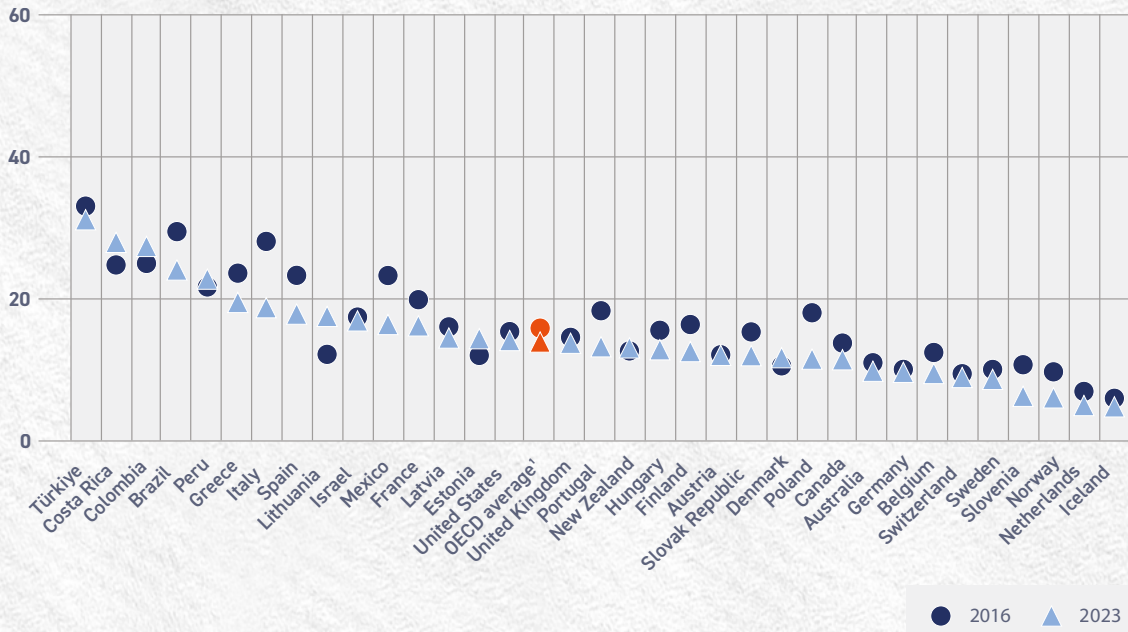
NEET, **“Not in Employment, Education or Training”** ifadesinin kısaltması olup, eğitimde, istihdamda ya da herhangi bir mesleki eğitim programında yer almayan 15-29 yaş aralığındaki gençleri tanımlamak için kullanılmaktadır. Bu kavram, özellikle son yıllarda, Türkiye dâhil birçok ülkede genç nesillerin tecrübe etmiş olduğu önemli bir meseleyi ifade etmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), NEET statüsündeki bireyleri “işsiz veya iş gücüne dâhil olmayan, aynı zamanda eğitim almayan (örgün, yaygın, çıraklık veya kurs) genç nüfus” olarak tanımlamaktadır. Zaman zaman Türkçede **“ev gençleri”** şeklinde kavramsallaştırılsa da bu gençlerin evde olup olmadıkları hakkında da bilgi sahibi olmadığımız için konunun **“genç işlevsizliği”** kavramı ile değerlendirilmesi daha isabetli olacaktır. Çünkü gençlerin nerede olduklarından çok ne yaptıkları daha büyük öneme sahiptir. Genç nüfusun sosyoekonomik olarak işlevsiz ve bağımlı görünümü hem bireysel hem de toplumsal yönüyle farklı riskler barındırmaktadır.

TÜİK verilerine göre 2022 yılında, Türkiye’de yaklaşık 2,9 milyon genç, NEET olarak tespit edilmiştir. Böylece Türkiye’de bulunan gençler arasında **NEET oranı %24,2** olmuştur. Her ne kadar bu oran, önceki yıllara kıyasla belli bir düşüş göstermiş olsa da hâlâ OECD ortalamasının üzerinde bulunmaktadır. Verilere göre, NEET bireylerin iş gücüne katılımda yaşamış oldukları başlıca zorluklar arasında yanlış bölüm tercihleri, işverenlerin deneyimli çalışan talepleri, uygun çalışma şartlarının eksikliği gibi faktörler bulunmaktadır.¹ NEET gençlerin desteklenmesi hem bireylerin sosyal gelişimi hem de ülke ekonomisi için kritik bir öneme sahiptir, bu nedenle, hedef odaklı politikaların ve programların geliştirilmesi gerekmektedir.

¹ Beril Günay ve Şükrü Yaylagülü, NEET Gençler Araştırması: NEET Gençlerin İnsan Onuruna Yaraşır Yaşam Sürme Hakkına Erişimi, Sivil Toplum Araştırmaları Derneği, 2022, 43-51.

1 OECD Ülkelerinde NEET Oranlarının Değişimi

Grafik 1. Ülkelere göre 18-24 yaş arasındaki NEET bireylerin oranındaki değişimler, 2016-2023.

Grafik 1 incelendiğinde, OECD ülkelerinde NEET birey ortalamasının, 2016 yılında **%15,8** iken 2023 yılında **%13,8'e** düştüğü gözlemlenmiştir. Bu düşüş, genel anlamda OECD ülkelerinin genç işsizlik oranını ve eğitim dışında kalan bireylerin sayısını azaltma yönünde ilerleme kaydettiğine işaret etmektedir. Ancak, Türkiye'nin NEET oranlarındaki yüksek seyir, hedef odaklı politikalara duyulan ihtiyacın altını çizmektedir.

Dünya genelinde yaşanan nüfus ve azalan doğurganlık oranları, genç iş gücüne olan ihtiyacı artırırken, Türkiye'deki dört gençten birinin istihdamda ya da eğitimde kayıtlı olmaması, üzerine düşünülmesi ve çözüm geliştirilmesi gereken mühim bir konudur. NEET statüsündeki gençlerin iş gücüne katılmaması hem onların erken yaşlarda deneyim kazanmasını engelleyebilir hem de toplumun üretkenliğini azaltabilir.

Ayrıca bu durum, ekonomik verimsizliğin yanı sıra sosyal dayanışma için de risk olarak değerlendirilmektedir. Gençlerin toplumdaki kopuk bir şekilde yaşamlarını sürdürmesi, uzun vadede toplumsal bütünleşmeyi olumsuz etkileyerek ciddi sonuçlar doğurabilir.

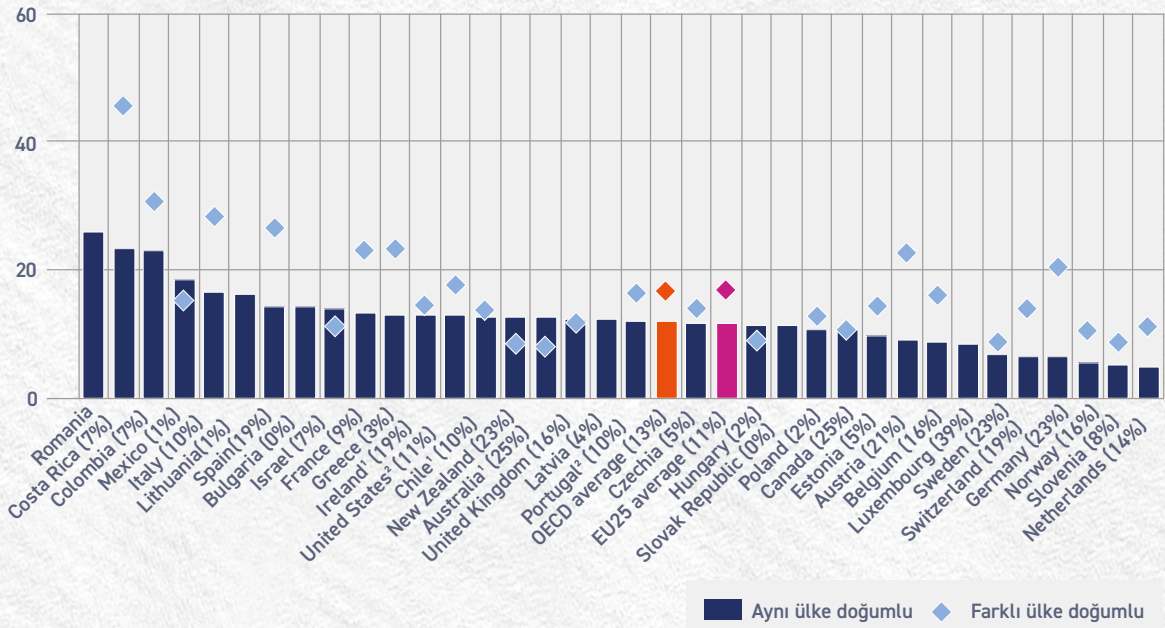
Türkiye, 2016 yılında **%33'lük** NEET oranıyla OECD ülkeleri arasında en yüksek seviyede yer almıştır. 2023 yılında ise bu oran **%31'e** gerilemiştir. Bu gerileme, umut verici olmakla birlikte Türkiye hâlâ OECD ortalamasının üzerindedir. Bu durum, konuyla ilgili olarak hem yapısal hem de sosyal sorunlarla daha sıkı bir mücadelenin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Türkiye'de NEET bireyler ekonomiye doğrudan katkıda bulunmadıkları gibi toplumsal mekanizmalara da dâhil olmayarak sosyal ve ekonomik olarak bağımlı nüfus hâline gelmektedirler. Bu durumun yanı sıra bu gençlerin kayıt dışı olması, potansiyel olarak suç grupları veya radikal yapılar tarafından istismar edilmeleri riskini getirmektedir. Çeşitli araştırmalar, NEET bireylerin toplumsal aidiyetlerinin düşük olduğunu ve bu durumun, onların potansiyel olarak yasa dışı faaliyetlere katılım riskini artırabileceğini göstermektedir.² Bu bağlamda, NEET statüsündeki bireylerin topluma kazandırılması hem ekonomik hem de sosyal açıdan elzem görülmektedir.

² Mariana Balan, Economic and Social Consequences Triggered by The Neet Youth, Knowledge Horizons- Economics Volume 8, No. 2, pp. 80–87, 2016.

OECD Ülkelerinde NEET Oranlarının Değişimi

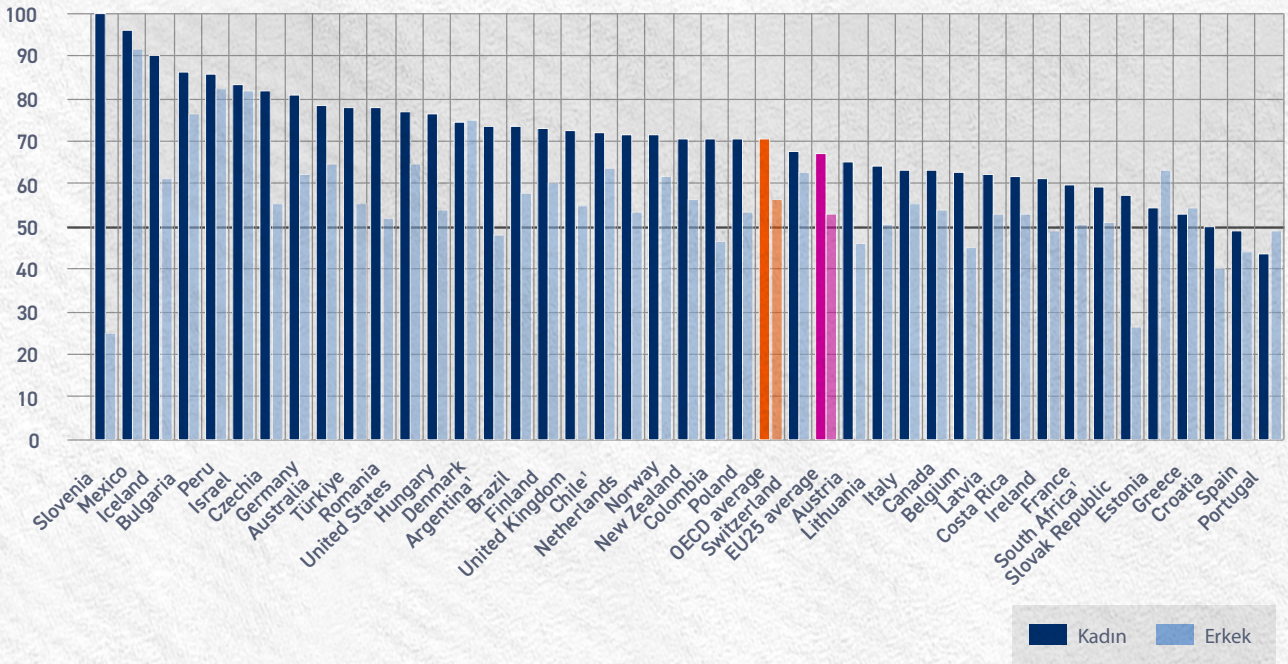
Grafik 2. Doğum yerlerine göre 15-29 yaş aralığındaki NEET bireylerin oranı, 2023.

OECD 2023 verilerine göre, 15-29 yaş aralığındaki NEET bireylerin oranı doğum yerine bağlı olarak farklılık göstermektedir. OECD ülkelerinde, kendi ülkelerinde doğmuş bireylerin NEET oranı **%11,8** iken, ülke dışında doğmuş bireylerde bu oran **%16,7'ye** çıkmaktadır. Türkiye özelinde doğum yeri ayrımına dair bir veri grafikte sunulmamasına karşın, yüksek NEET oranları göz önüne alındığında, göçmen ve mülteci gençlerin bu gruba dâhil olma olasılığının yüksek olduğu öngörülebilir. Göçmenlerin dil bariyerleri, toplumsal uyum sorunları ve eğitime erişimde yaşadıkları zorluklar, NEET oranlarının artmasında etkili faktörler arasında yer almaktadır. Bu durum, göçmen gençlere yönelik daha kapsayıcı politikaların geliştirilmesinin gerekliliğini göstermektedir.

3 NEET Bireylerde Cinsiyet Temelli Farklılıklar

Grafik 3. Cinsiyete göre 18-24 yaş arasındaki pasif NEET bireylerin dağılımı.

Türkiye'de iş arayışında olmayan pasif NEET kadınların oranı **%77,7**, erkeklerin ise **%55,4'tür**. OECD ortalamasında ise NEET kadınların **%70,4'ü**, NEET erkeklerin **%56,4'ü** iş aramayan pasif durumdadır.

Genellikle düşük bütçeli işler, kadınlar için güvenli bir ortam sağlamamakta ve kadınların iş gücünden uzaklaşmalarına neden olmaktadır. Çocuk, yaşlı ve engelli aile bireylerinin bakımı gibi ev içi sorumluluklar ve iş yerindeki katı mesai uygulamaları, kadınların iş gücüne aktif katılımını engelleyen önemli etkenler olarak sayılabilir. Diğer taraftan erkeklerin aileyi ekonomik olarak destekleme sorumluluğu, iş arama sürecinde daha aktif olmalarına neden olmaktadır.

Kayıt Dışı Çalışan Gençler

Yukarıdaki verilere bağlı olarak hareket ederken, Türkiye'de NEET statüsünde işsiz görünen gençlerin bir kısmının, kayıt dışı ekonomide yer almakta olduğunu ve resmî istihdam rakamlarına dâhil edilmedikleri gerçeğinin dikkate alınması gerekmektedir. Kayıt dışı çalışan gençler, yasal koruma ve sosyal güvenceden yoksun bir şekilde düşük ücretlerle çalışmakta, bu durum hem bireysel hem toplumsal düzeyde ekonomik eşitsizliği artırmaktadır. Ayrıca kırsal kesimde yaşayan gençlerin, ailelerine ait tarım ve hayvancılık işlerinde resmî kayıt olmaksızın çalıştıkları sıkça görülmektedir. Verileri yorumlarken ve buna bağlı politikalar geliştirirken bu durumu da göz ardı etmemek gerekir. Tüm bu değerlendirmelerin ışığında aşağıdaki önerileri ortaya koymak mümkündür:

- 1. Mesleki Rehberlik ve Eğitim:** Öğrencilerin erken yaşlarda kariyer planlama ve doğru bölüm seçimi konularında desteklenmesi sağlanmalıdır.
- 2. Esnek İstihdamı Teşvik:** Gençlerin ve kadınların iş gücüne katılımını teşvik edecek esnek çalışma saatleri, çocuk bakım hizmetleri ve toplumsal farkındalık kampanyaları uygulanmalıdır.
- 3. Gençlere Yönelik Teşvikler:** İşverenlerin genç çalışanları istihdam etmelerini teşvik edecek vergi avantajları ve destek programları hayata geçirilmelidir.
- 4. Eğitim ve İstihdam Entegrasyonu:** Eğitim kurumları ile iş dünyası arasında daha güçlü bağlar kurularak, gençlerin iş piyasasının ihtiyaçlarına uygun şekilde yetiştirilmesi sağlanmalıdır.
- 5. Risk Altındaki Grupların Desteklenmesi:** Toplumsal uyumu güçlendirecek programlar ve gençlerin yasa dışı faaliyetlere yönelmesini engelleyecek sosyal projeler geliştirilmelidir.
- 6. Kayıt Dışı İstihdamın Azaltılması:** Kayıt dışı çalışan gençlerin sosyal güvence kapsamına alınması ve resmî iş gücüne kazandırılması için denetimler artırılmalı ve teşvik edici politikalar uygulanmalıdır.
- 7. Kırsal Kesime Özgü Politikalar:** Kırsal bölgelerde tarım ve hayvancılıkla uğraşan gençlerin kayıt altına alınması, bu alanlarda çalışan gençlerin eğitimi ve sosyal güvencelerinin sağlanması için destekleyici projeler hayata geçirilmelidir.